

Марія Боньковська

Ян Францішек Древачинський у збірці живопису Львівського музею історії релігії

На основі двох творів автора «Розважання картузіян» і «Св. Бруно» простежується творчість представника польського сакрального живопису XIX ст. і багатотомного «Словника польських художників» том II ст. 98. Варшава–Краків, 1975 р. по матеріалах о. Марека Милавіцкі (Домініканський історичний інститут в Кракові).

Ключові слова: Ян Древачинський (Фра Ангеліко) маляр, духовна спадщина, картузіяни, римська студія, пошук, дослідження атрибуції, реставрація

Еволюція розвитку музейної справи свідчить про важливість дослідження і вивчення пропонованих матеріальних та духовних цінностей в експозиціях музею. Інформативний простір середовища окрім естетичного сприйняття експоната, має донести до відвідувача ідентичність його походження, правдиво висвітлену історію і атрибуцію. На даний час в музейному середовищі є чимало творів, які потребують уточнення атрибуції і дослідження, причиною яких є відсутність інформації при поступленні у фонди музею.

В експозиції «Римо-католицька церква» довгий час зберігалася картина під назвою «Домініканці». На ній зображено десятифігурну композицію монаших постатей в білих рясах, розміщених навколішки довкола лав з покійно похиленими головами. Потемніла від часу пам'ятка втратила свій експозиційний вид, вимагала дослідження і реставрації. Тому в 1998 році вона була передана в реставраційну майстерню музею. В інвентарній книзі вона зазначена під номером Ж-469 (106 × 157) полотно, олія, без датування та

Ян Древачинський (1826-1899 рр.)

інформації про автора. Відомо, що картина поступила з фондів історичного музею з номером 1113 від 04.1973 р. Візуальне обстеження показало, що пам'ятка була раніше пошкоджена і реставрувалася, про що свідчить латка з тильної сторони, наклеєна на фігурний розрив полотна розміром 26×23 см і велика темна пляма клеєвої суміші на поверхні живопису в нижній частині. У лівому верхньому куті виявлено свіжий лінійний розрив довжиною 18 см з пошкодженням волокон полотна. При обстеженні фарбового шару, який добре зберігся, виявлено напис *Ghorys* (лат.), який означає місце спільної молитви. Особливу увагу привернув інший напис чи зашифрований знак герба або, можливо, монограми автора, який розміщений по краю правої сторони. Розшифрувати зображення вдалося під час розчищення фарбового шару від поверхневого забруднення при поверненні площини картини у вертикальне положення. Він складався з латинських букв *DI* і з символу †, по обидва боки цифри 18 і 69. Отже, зрозуміло, що це монограма художника, залишилося встановити його ім'я.

У фондових архівах історичного музею було записано, що пам'ятка походить з Львівського музею українського мистецтва, але в нинішньому Національному музеї ім. А. Шептицького цього не підтвердили. Пошуки тривали по інших музеях і монастирях згромадженнях, які також результату не дали.

Через декілька років після реставрації пам'ятки, яка на даний час зберігається в експозиції, один із учасників Міжнародної конференції «Історія релігій в Україні» о. Марек Милавіцкі, оглянувши картину сказав, що це не домініканці, а картузіяни – один із католицьких орденів, які знаходяться на півдні Франції і в Німеччині. Ця інформація додала оптимізму і зацікавлення в продовженні пошуку.

В 2011 році в одній зустрічі з п. Ігорем Хомином, головним зберігачем фондів Львівської Галереї мистецтв ім. Б. Возницького, вдалося з'ясувати походження твору і його автора. В архіві фондів Галереї зберігається інвентарна книга музею ім. князів Любомирських у Львові, в якій під номером 891 записано: *Drewaczyński Fra Ángelico. Ghór Kartuzów (olejno plótnie). Wys. 106 cm, srez. 156 cm. Dar Fra Áng. Drewaczyńskiego z Krakowa.* Під номером 892 записаний другий твір Яна Древачинського: *Drewaczyński Fra Ángelico. Sw. Bruño zatozyciel klasztoru Kartuzów. Wys. 107 cm, srez. 142 (olej na plótnie). Dar Fra Áng. Drewaczyńskiego z Krakowa*¹.

Приємною несподіванкою і відкриттям було побачити другий твір Я. Древачинського «Св. Бруно засновник Чину картузіян». Ця картина була краще збережена ніж «Розважання картузіян» і п. Ігор запропонував взяти її на депозит у Львівський музей історії релігії, відреставрувати і зберігати

обидва твори в експозиції музею. У 2011 році картина «Св. Бруно засновник чину картузіян» (Іл. 1) була передана у фонди музею, відреставрована у 2013 році і готова для експонування. Крім цього І. Хомин надав інформацію про автора, яка допомогла більше довідатися про творчий шлях польського маляра ХІХ ст.

Аналізуючи дві картини Я. Древачинського, можна зауважити спільну тему, яка їх об'єднує – картузіяни, і відмінність між ними у виборі сюжету в побудові композиції, де акцентом виступає колір і розташування фігур. У творі «Св. Бруно відмовляється від єпископської інфули (під такою назвою він вказаний в Акті про передачу), зображено історичну сцену відмови Бруно Папі Урбану ІІ стати Архієпископом, задля усамітненого життя і служінню Богу. Натхнений прагненням до Бога, Бруно та шість його послідовників прибули в глухомань Шартре (Картузія), від якого походить назва Чину. Це місце в центрі передгір'я французьких Альп, долина на якій було засновано 1084 р. перші дерев'яні келії і церкву, міститься на висоті 1200 м над рівнем моря. Композиція картини поділена на дві частини, де автор зобразив два духовні світи – земний і вічний².

В картині «Розважання картузіян» (Іл. 2). Древачинський свідомо вибрав духовне, те що вічне в єднанні з Богом. Тут немає відчуття земного життя, тут домінують білий колір і чітко окреслені складки ряс, під якими заховане тіло. Картузіяни зображені спинами до глядача, замість образів капюшони, які закривають їх лики в мовчазній покорі і молитві впродовж життя. Єдине, що пов'язує їх з земним – це голубизна неба у вікнах і в їхніх душах. «Яку перевагу та божественну насолоду приносить самотність і мовчання в тишині тим, хто їх любить, знають лише ті, хто це пережив». Гвіго фон Кастель, 5-й пріор Великої Шартреси «Про життя самітника». Виникає питання, що пов'язувало Я. Древачинського з картузіянами і чому з такою пошаною і любов'ю він ставився до одного з найжертівніших католицьких орденів і присвятив їм свої твори, і чому вони знаходяться у Львові³.

Ян Древачинський народився 27 січня 1826 року у Варшаві (Іл. 3). Закінчив чотири класи середньої школи, потім приватно навчався малярства в А. Кокулова. В 1844 році вступив до художньої школи, закінчив п'ять курсів. Студіював рисунок, живопис. Але через хворобу очей змушений був покинути живопис, натомість читав лекції по рисунку. Під час викладацької роботи пережив відчуття браку віри. Цілком можливо, що саме це мало вплив на стан його здоров'я. Цікавився літературою давньої Греції, вивчав класику. Хвороба очей привела його до згуродження капучинів, яким керував о. В. Лещинський (о. Прокопій), який допомагав Древачинському

Розважання картузіян.

Св. Бруно засновник Чину картузіян.

вивчати твори відомих художників в галереї Дрездена, а він виконував замовлення капучинів на релігійні теми. Під опікою о. Лещинського в нього піднявся інтерес до живопису.

У 1851 році Древачинський відвідав Краків. Тут він прославився тим, що виконав точну копію Ченстоховської Божої Матері в стилі ясногурської орнаментики, з майстерно вигравіруваним тлом ікони, короною, прикрашеною перлами з папських корон 1717 р. і особливо одягу Матері Божої, декорованого розкішною орнаментикою. Цю дорогоцінну шату викрали в 1909 році.

В 1852 році Ян Древачинський прибув до Риму з метою копіювання живопису італійських художників. У Вічному Місті він активно включився в духовне і творче життя. Тут він вступив в Товариства Ісуса і перебував у ньому до 1875 р., брав участь в церемонії канонізації св. Петра від Хреста, два роки перебував в базиліці св. Петра⁴.

Тут в Римі в Древачинського пробудилося покликання до «повної святості», він прийняв рішення вступити до ордену картузіян. Статут ордену і життя св. Бруно мали особливий вплив на нього. Саме в той час він створив дві картини: «Св. Бруно засновник Чину картузіян» і «Розважання картузіян». Думав залишити живопис, але зустріч з о. Бессоном, домініканським художником, вирішила його долю. Він переконав його відмовитися від цієї ідеї і порадив вступити до Чину домініканців. Це сталося 25 грудня 1859 року. Древачинський був зарахований до III-го Чину Св. Домініка і отримав ім'я Ангелік (Ангел). Під цим іменем він увійшов в історію як один з найдостойніших художників, якого Домініканська церква канонізувала – Фра Ангеліко.

В Римі Древачинський познайомився з Міра-Чаським, на той час ще мирянином, який пізніше став кардиналом і апостольським нунцієм в Парижі. Листування з ним зберігалося в бібліотеці Оссолінських у Львові, всього 86 листів з 1856–1888 роки. В записках Р. Світоховського зазначено, що картини «Розважання картузіян» і «Св. Бруно засновник чину картузіян», передані в музей Оссолінських у Львові як дар брата Древачинського.

Фра Ангеліко жив і працював в монастирі домініканців при церкві Санта Сабіна на Авентуні. Малював ікони для костьолів, сцени життя святих, алегорії, монахів, керуючись італійською школою⁵.

В 1872 р. у Варшаві була виставлена відома його ікона Матір Божа Параманна, за яку він отримав стипендію TZSP (Товариство заохочення мистецтв). В 1876 р. повернувся до Кракова і проживав в Домініканському монастирі, займався відновленням костельних ікон Т. Долабеллі.

Помер 18 лютого 1899 року в Кракові, похований на домініканському цвинтарі в Раковиці.

- ¹ Інвентарна книга музею ім. князів Любомирських Оссолінеум, 1940 р.
- ² Монастир Картузіанського Чину в Марієнау (Німеччина). – Буклет, 2008 р. XXVIII ст.
- ³ Андре Фроссар. Соль земли. О главных орденах. – С. 57–67; Кайрос – Доминиканское издательство Киевского колледжа Католической геологии св. Фомы Аквинского; издательство «Жизнь с Богом». – К., 1994.
- ⁴ R. Świétochowski. Drewaczyński Ańgelik OP (1826×1899) malarz, [w:] PSB. – Т. XXIV. – S. 370–371.
- ⁵ Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających malarze, rzeźbiarze, graficy. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1975. – Т. II. – S. 98.

SUMMARY

Maria Bonkovska

Jan Franciszek Drevachynskyy in the collection of paintings Lviv Museum of the History of Religion

Based on two works by “reflection kartuziyan” and “St. Bruno” observed the work of the Polish representative of sacred art XIX century. and the multi-volume “Dictionary of Polish Artists” Volume 2 c. 98. Warsaw, Cracow, 1975 to the materials at Marek Mylavitski (Dominican Historical Institute in Cracow).

Keywords: Jan Drevachynskyy (Fra Angelica) painter, spiritual heritage, kartuziyan, Roman studio, search, attribution research, restoration